

ΠΕΝΤΕ ΜΗΝΕΣ ΕΞΗ ΑΔΡΑΧΤΙΑ- ΒΛΑΧΑ ΠΛΕΝΕΙ ΣΤΟ ΠΟΤΑΜΙ

**Γράφει ο
Τσιαμήτρος
Γιάννης
εκπ/κός-
χοροδιδάσκαλος**

Θα συνιστούσαμε ψυχραιμία και πάλι. Εμείς θα συνεχίσουμε να ασχολούμαστε με τον πολιτισμό, την ιστορία, τα ήθη και έθιμα του εκλεκτού, πληθυσμιακού και επίλεκτου κομματιού της Ελλάδας, των βλάχων μας. Θα κριθούμε από τα λεγόμενα μας και τις πράξεις μας στον χώρο που όλοι μαζί ζούμε ως συμπολίτες. Στο σημερινό σημείωμα θα ασχοληθούμε με την κουρά των προβάτων και την επεξεργασία του μαλλιού στα χρόνια του μεσοπολέμου στην Βέροια.

Μόνιμη και διαρκής ασχολία ήταν για τις Βλάχες η επεξεργασία του λαναρισμένου μαλλιού. Το μήνα Μάη κουρεύανε τα πρόβατα, οι γυναίκες παίρνανε το μαλλί, το δένανε σε 'μπροκάρια' ('μπάσκες'= ποσότητα μαλλιού ενός πρόβατου'), το πλένανε και αφού το διαλέγανε το 'ανοίγανε'. Βέβαια το κούρεμα των προβάτων αποτελούσε σημαντική διαδικασία όπου οι άντρες είχανε έτοιμο και ψημένο το αρνί και γλεντούσανε.

Στην διαλογή των μαλλιών αλλού έβαζαν τα πιο μακριά που ήταν για στημόνι='τρι ουστούρ' και αλλού τα πιο κοντά='αρούντα' και μαλακά που ήταν για υφάδι='τρι τράμι'. Τα βάζανε σε τσουβάλια (=χαράϊα) και συνήθως τα γνέθανε στο βουνό αφού πρώτα τα λαναρίζανε σε ειδικό μαγαζί με μηχανή.

Ακόμα θυμάμαι μικρός που πήγαινανε το μαλλί μαζί με την τη μητέρα μου στον λαναρά στην οδό Κεντρικής στην Βέροια στις αρχές της δεκαετίας του 60. Παλιότερα που δε υπήρχαν λαναράδες οι βλάχες λαναρίζανε το μαλλί σε ειδικό εργαλείο, το 'σκάμνο'. Στα τελευταία χρόνια χρησιμοποιούσανε και το 'σκάμνο' για δύσκολες περιπτώσεις λαναρίσματος σκληρού μαλλιού ή μαλλιού ή γιδόμαλου(= κ'πρίνα)

Το γιδόμαλο που προοριζονταν για κάπες και σκληρά υφάσματα (σάσμες) με λίγο μαλλί από πρόβατο το βράδυ το 'στιβάζανε'(βα στ'β'ξιμ κ'πρίνα = θα στιβάσουμε το γιδίσιο μαλλί) σε ένα ξεχωριστό δωμάτιο (χαγιάτι). Ήταν μια προεργασία του γιδόμαλου να μαλακώσει περισσότερο και μετά το βάζανε στο σκάμνο.

Όστόσο ο κύριος όγκος του μαλλιού πήγαινε στον λαναρά. Αφού παίρνανε τα μαλλί κατά 'μπάλες' από τον λαναρά, το γνέθανε στην ρόκα (φουρκ') γνέθανε συνήθως την λεπτή και γερή κλωστή που προοριζονταν για στημόνι(ουστουρ') και φλόκο στον αργαλειό, ενώ στο τσικριάκι έγενεθαι την πιο μαλακή και χοντρή κλωστή που προοριζονταν για υφάδι(τράμι).

Τα απογεύματα στις αυλές ή στις πόρτες των σπιτιών καμιά βλάχα δεν σεργιανούσε με σταυρωμένα χέρια. Η θα έπλεκαν κάλτσες ή δούλευαν στο τσικριάκι ή θα έστριβαν με τέχνη το αδράχτι να μετατρέψουν το μαλλί σε νήμα χοντρό ή λεπτό ανάλογα με τον προορισμό. Μετά βάζανε την κλωστή στο 'λίσκιόρου'(ένα ίσιο ξύλο με δύο διχάλες), την μετατρέπανε σε θηλιές, κουλούρες και αφού τα βάφανε ότι χρώμα ήθελαν, τα στιβάζανε. Όταν κατόπιν ήτανε να τα χρησιμοποιήσουν (πλέξιμο κλπ), τα 'κουβαριάζανε' (κάνανε κουβάρια) στην ανέμη.

Η ρόκα ήταν μια διχαλωτή, βέργα όπου έβαζαν τις τούφες από το μαλλί. Το αδράχτι ήταν ένα κυλινδρικό ξύλο που την μέση ήταν πιο χοντρό και στις άκρες ήταν στην κάτω μεριά μυτερό για να μπορεί να γυρίζει και στην πάνω είχε ένα αυλάκι σα βίδα για να μπορεί να κατευθύνει την κλωστή να τυλίγεται. Στο κάτω μέρος το αδράχτι είχε το "σφιντίλι" Αυτό ήταν ένα στρογγυλό ξυλάκι με μια τρύπα στη μέση για να περνάει από κει το αδράχτι. Αυτό το έβαζαν για να γυρνάει καλύτερα το αδράχτι. Έβαζαν μια κλωστή και στην άκρη της τύλιγαν λίγο μαλλί. Στη συνέχεια, γύριζαν δυνατά το αδράχτι όπως γυρίζουμε τη σβούρα και έτσι λίγο λίγο το μαλλί περιστρέφονταν και γίνονταν κλωστή. Όταν γέμιζε το αδράχτι έπρεπε να βγάλουν την κλωστή για να μπορέσουν να γνέσουν κι άλλο. Το τσικριάκι ήταν ένα περισσότερο περίπλοκο εργαλείο που χρησιμοποιούνταν για μαλακή και χοντρή κλωστή (για υφάδι). Περιγραφή για το τσικριάκι και τον αργαλειό θα γίνει σε ένα από τα επόμενά μας σημειώματα.

Όσα νήματα προοριζονταν για τον αργαλειό έπρεπε να υποστούν την διαδικασία του 'ιδιάσματος'=ουρτζιπούρα που ήταν πολύ γραφική και ομαδική διαδικασία. Για να τευτωθεί καλά το γνεσμένο στημόνι πριν μπει στον αργαλειό και περάσει το χτένι, το 'έστρωναν' κατά κάποιον τρόπο στην αυλή περνώντας το γύρω από τα παλούκια (φούρκες) καρφωμένα στο χώμα σε σχήμα συνήθως Z ή N. Στημόνι λέγεται το μάλλινο νήμα που αποτελεί την βάση για όλα τα υφαντά. Το μάζεψαν μετά στο 'Αντί' και το πήγαιναν στον αργαλειό.

Στον αργαλειό ύφαιναν και το 'δίμιτο'=αβίμιτου (μάλλινο ειδικό ύφασμα) για τα ρούχα των αντρών. Μπορούσε να ήτανε άσπρο, μαύρο, μπλε σκούρο/βινιούτ/ με νήμα πολύ-πολύ λεπτό. Στον αργαλειό ύφαιναν και απαλό άσπρο ύφασμα για σπάργανα των μωρών, για φούστες γυναικών και για φανέλες αντρών (κατασάρκου). Έτσι έφτιαχναν διάφορα υφάσματα, φλοκάτες, ντούσκες (χωρίς φλόκο), στρωσίδια, κουβέρτες κλπ και γενικά όλα ήταν φτιαγμένα χειροποίητα στον αργαλειό.

Από το μπατάνι (ντριστελά) περνούσαν και οι φλοκάτες και οι στείρες κουβέρτες για να σφιξουν και να χνουδιάσουν. Στην Βέροια (η οποία ήταν πλούσια σε νερό όπως και η Έδεσσα) υπήρχαν τα μπατάνια και έπρεπε να πάρει κανείς σειρά να 'χτυπήσουν' τα νεούφαντα στρωσίδια και σκεπάσματα, να μετατρέψουν το ανυψωμένο υφάδι της βελέντζας σε φλόκο και οι βλάχες να πλύνουν τις φλοκάτες, τις κουβέρτες και τα στρωσίδια τους. (Η νεροτριβή είναι η διαδικασία κατεργασίας χοντρών, κυρίως μάλλινων, υφασμάτων, με τη δύναμη του νερού, ώστε να αποκτήσουν την επιθυμητή απαλότητα και υφή). Εκεί στην γούρνα με το νερό ο ντριστελιάρης έριχνε πολλές μαζί κουβέρτες και υφαντά και οι γυναίκες με ένα μακρύ στείλιάρι έβγαζαν τα δικά τους να τα σαπουνίσουν και μετά τα άπλωναν στους φράχτες του μπατανιού.

Μετά τα έβαφαν, παλιά με 'φράψιμο' -μπογιά από ένα είδος δέντρου και καραμπογιά και στο τέλος όσα ήταν για ράψιμο στέλνονταν στον ράφτη(για κάπες, ταλαγάνια, σακάκια, κοστούμια, αντρικές κιλότες, σαλβάρια τσουάριτς (χολέβια), τσιπούνια κλπ).

Αριθμός 2566

**Περίληψη Κατασχετήριας
Εκθέσης Ακίνητης Περιουσίας**

Στις 6 Ιουλίου 2011 ημέρα Τετάρτη και από ώρα 16:00